

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/aktualnosci/51442,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Niemieckie-i-sowieckie-ustawodawstwo-wobec-Po.html>
19.04.2024, 03:28

**Międzynarodowa konferencja naukowa
„Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec
Polaków i obywateli polskich 1939-1945” - Łódź,
21-22 maja 2018**

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 21 maja 2018 r.

Pan
dr Dariusz Rogat
Dyrektor
Katedra Instytutu Pamięci Narodowej
w Łodzi

Stosowny Panie Dyrektore,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na międzynarodową konferencję naukową „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. Nie mogę wziąć w niej udziału, pragnąc się skupić na organizowaniu i przebiegu na podjęcie tego ważnego zagadnienia.

Obecnie w publicznych przekazach często porażony jest temat II wojny światowej, jednak rzadko mówi się o jej aspekcie - o systemie prawnym obowiązującym na podległych przez okupację ziemiach polskich. Od pierwszych dni wojny najradykalniej ustosunkowali wobec obywateli Rzeczypospolitej polskiej o niezwykle represyjnym charakterze. Polacy mieli totalny prześladowani w społeczności podległej racjonalności narodowej i kulturowej, zaś szereg polityczny - zarówno Niemcy jak i Rosjanie - dążyli do eksterminacji inteligencji. Natomiast w nazistowskich planach naród żydowski miał zostać unicestwiony.

Mimo spływu lat wciąż stoją przed nami i wyzwanie, które były podważaniem stworzenia mechanizmów stojących za okrucieństwem okupacji wobec ludności cywilnej oraz żołnierzy. Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwrócić się przeciwko człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerszej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru jednostki.

Przekonany jestem, że spotkanie to stanie się forum wymiany opinii, a także prezentacji najnowszych naukowych badań. Życzę inspirujących dyskusji, zaś słuchaczom wiele refleksji.

Z wyrazami szacunku

Marek Kuchciński

Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 21 maja 2018 r.

Pan
dr Dariusz Rogat
Dyrektor
Katedra Instytutu Pamięci Narodowej
w Łodzi

Stosowny Panie Dyrektore,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na międzynarodową konferencję naukową „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. Nie mogę wziąć w niej udziału, pragnąc się skupić na organizowaniu i przebiegu na podjęcie tego ważnego zagadnienia.

Obecnie w publicznych przekazach często porażony jest temat II wojny światowej, jednak rzadko mówi się o jej aspekcie - o systemie prawnym obowiązującym na podległych przez okupację ziemiach polskich. Od pierwszych dni wojny najradykalniej ustosunkowali wobec obywateli Rzeczypospolitej polskiej o niezwykle represyjnym charakterze. Polacy mieli totalny prześladowani w społeczności podległej racjonalności narodowej i kulturowej, zaś szereg polityczny - zarówno Niemcy jak i Rosjanie - dążyli do eksterminacji inteligencji. Natomiast w nazistowskich planach naród żydowski miał zostać unicestwiony.

Mimo spływu lat wciąż stoją przed nami i wyzwanie, które były podważaniem stworzenia mechanizmów stojących za okrucieństwem okupacji wobec ludności cywilnej oraz żołnierzy. Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwrócić się przeciwko człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerszej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru jednostki.

Przekonany jestem, że spotkanie to stanie się forum wymiany opinii, a także prezentacji najnowszych naukowych badań. Życzę inspirujących dyskusji, zaś słuchaczom wiele refleksji.

Z wyrazami szacunku

Marek Kuchciński

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945

21-22 maja 2018 r.
Sala konferencyjna hotelu „Ambasador”
al. marsz. Józefa Piłsudskiego 29, Łódź
(wejście od ul. Kilińskiego 145)

21 maja (poniedziałek)

Dr inż. W. Sławek
Dyżurny Techniczny Stacji Energetycznej PGE
Prof. Bogdan Muciel
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Dr hab. Janusz Włodarczyk
Instytut Kultury i Literatury
Dr hab. Grzegorz Baranowski
Instytut Kultury i Literatury
Dr Włodzisław Mielniczek
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Dr hab. Andrzej Rabinowicz
Instytut Kultury i Literatury
Prof. Andrzej Gajda
Instytut Kultury i Literatury

22 maja (wtorek)

Prof. Aleksander Kwapieński
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Prof. Andrzej Duchowicz
Instytut Historii i Kultury
Dr hab. Sławomir Kuchciński
Instytut Historii i Kultury
Dr Andrzej Szwed
Instytut Historii i Kultury
Prof. Ewa Mielniczek
Instytut Historii i Kultury
Dr Andrzej Rogat
Instytut Historii i Kultury
Dr hab. Marek Kuchciński
Instytut Historii i Kultury

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945

21-22 maja 2018 r.
Sala konferencyjna hotelu „Ambasador”
al. marsz. Józefa Piłsudskiego 29, Łódź
(wejście od ul. Kilińskiego 145)

21 maja (poniedziałek)

Dr inż. W. Sławek
Dyżurny Techniczny Stacji Energetycznej PGE
Prof. Bogdan Muciel
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Dr hab. Janusz Włodarczyk
Instytut Kultury i Literatury
Dr hab. Grzegorz Baranowski
Instytut Kultury i Literatury
Dr Włodzisław Mielniczek
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Dr hab. Andrzej Rabinowicz
Instytut Kultury i Literatury
Prof. Andrzej Gajda
Instytut Kultury i Literatury

22 maja (wtorek)

Prof. Aleksander Kwapieński
Dyrektor Instytutu Historii i Kultury
Prof. Andrzej Duchowicz
Instytut Historii i Kultury
Dr hab. Sławomir Kuchciński
Instytut Historii i Kultury
Dr Andrzej Szwed
Instytut Historii i Kultury
Prof. Ewa Mielniczek
Instytut Historii i Kultury
Dr Andrzej Rogat
Instytut Historii i Kultury
Dr hab. Marek Kuchciński
Instytut Historii i Kultury

W dniach 21-22 maja 2018 r. w sali konferencyjnej hotelu Ambasador w Łodzi staraniem łódzkiego IPN toczyły się obrady międzynarodowej konferencji naukowej „Niemieckie i sowieckie ustawodawstwo wobec Polaków i obywateli polskich 1939-1945”. List do uczestników uroczystości skierował m.in. Marszałek Sejmu Marek Kuchciński. – Prawo, które w założeniach ma służyć dobru wszystkich ludzi, zwróciło się przeciwko człowiekowi. Wiedza o totalitarnych systemach powinna być jak najszerszej rozpowszechniana, by czas nienawiści i zagłady nigdy się już nie powtórzył, a nauka nie służyła złu, lecz dobru

jednostki – czytam w nim.

Dr Dariusz Rogut, dyrektor Oddziału IPN w Łodzi, odczytał na wstępie konferencji list Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, w którym przypomniał, że obydwa państwa totalitarne, wprowadzając w życie postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow z 23 sierpnia 1939 r., przystąpiły do tworzenia opresyjnego ustawodawstwa, szczegółowo określającego ramy funkcjonowania Polaków i obywateli polskich w warunkach okupacyjnych z lat 1939–1945. Efektem tych działań były masowe represje, przybierające coraz to brutalniejsze formy i obejmujące swym zakresem gwałtownie rosnącą liczbę ofiar.

Zakres prześladowań w pełni uprawnia do stosowania pojęcia ludobójstwa, tak w odniesieniu do okupacji niemieckiej, jak i sowieckiej.

Zagadnieniem kluczowym dla zilustrowania działań administracji niemieckiej jest kwestia traktowania przez okupanta ludności żydowskiej, mająca w ówczesnych realiach decydujący wpływ na kształt relacji polsko-żydowskich i m.in. poważnie ograniczająca możliwości udzielenia przez Polaków pomocy osobom narodowości żydowskiej. Interesujące będzie również zestawienie realiów panujących na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i na terenie Generalnego Gubernatorstwa.

Drugi dzień obrad poświęcony został przedstawieniu szerokiego spectrum prześladowań stosowanych przez władze sowieckie, w tym działalności „wymiaru sprawiedliwości”.

W konferencji wzięli udział badacze m.in. z Niemiec, Polski i Rosji.

Ilustracją konferencji były wybrane panele dwóch wystaw Oddziału IPN w Łodzi: [„Zbrodnie niemieckie na ziemi łódzkiej w czasie II wojny światowej”](#) oraz [„Ocaleni z »niehumanitarnej ziemi«. Losy uchodźstwa polskiego z ZSRS w latach 1942-1950”](#).

Wystąpienia:

21 maja

- **dr h.c. Uł Dieter Schenk** (były dyrektor Federalnego Urzędu Kryminalnego RFN)
Zniszczenie polskiej inteligencji jako forma ludobójstwa
- **prof. Bogdan Musiał** (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)
Penalizacja pomocy Żydom. Niemieckie ustawodawstwo okupacyjne w Generalnym Gubernatorstwie

Zapis wideo panelu pierwszego

- **dr hab. Janusz Wróbel** (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi)
Niemiecki system prawny jako narzędzie polityki depopulacyjnej na tzw. ziemiach wcielonych do Rzeszy w latach 1939–1945

- **dr hab. Grzegorz Berendt** (Uniwersytet Gdański/Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku)
Przepisy regulujące konfiskatę rezerw finansowych Żydów w Generalnym Gubernatorstwie
- **dr Arūnas Bubnys** (Centrum Badania Ludobójstwa i Ruchu Oporu Mieszkańców Litwy w Wilnie)
Holokaust Żydów polskich w Wilnie

Zapis wideo panelu drugiego

- **mgr Dorota Siepracka** (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi)
Przyczynek do badań nad orzecznictwem sądów niemieckich w okupowanej Polsce 1939-1945. Sprawy dotyczące kontaktów polsko-żydowskich w Łodzi
- **prok. Robert Kopydłowski** (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)
Stosowanie represyjnych przepisów ustawodawstwa niemieckiego i sowieckiego na przykładach wybranych śledztw
- **dr Oleh Sawczuk** (Łucki Narodowy Uniwersytet Techniczny)
Przesiedlenia Polaków i Ukraińców w latach 1944-1945 według aktów normatywnych ZSRS

Zapis wideo panelu trzeciego

22 maja

- **dr Wojciech Wichert** (Instytut Pamięci Narodowej w Szczecinie)
Rozporządzenie z 4 grudnia 1941 r. o prawie karnym dla Polaków i Żydów na wcielonych do Rzeszy ziemiach wschodnich (Polenstrafrechtsverordnung)
- **prof. Aleksander Riepiniecki** (Państwowy Uniwersytet Społeczno-Pedagogiczny w Samarze)
Artykuł 58 kodeksu karnego RFSRS i jego zastosowanie w represyjnym systemie w latach 1937-1945

Zapis wideo panelu czwartego

- **prof. Aleksiej Zacharczenko** (Moskiewski Uniwersytet Pedagogiczny – Filia w Samarze)
Kodeks karny RFSRS i praktyki represyjne wobec Polaków i obywateli polskich w latach 1937-1945
- **dr hab. Sławomir Kalbarczyk** (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)
Sowieckie instytucje »wymiaru sprawiedliwości« i ich udział w represjach wobec

obywateli polskich w latach II wojny światowej. Zarys problematyki

Zapis wideo panelu piątego

- **prof. Ēriks Jēkabsons** (Uniwersytet Łotwy w Rydze)
Represje sowieckie w okupowanej Łotwie w latach 1940–1941: przypadek Polaków
- **dr Dariusz Rogut** (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi/Akademia Sztuki Wojennej w Rembertowie)
„Lex retro non agit” a sowiecka rzeczywistość prawna. Wyroki Kolegium Specjalnego NKWD wobec aresztowanych w Wilnie oficerów Wojska Polskiego w latach 1940–1941

Zapis wideo panelu szóstego

Wypowiedź dr. Dariusz Roguta, dyrektora Oddziału IPN w Łodzi

Wypowiedź Posła na Sejm RP Waldemara Budy

Wypowiedź prof. Ēriksa Jēkabsonsa (Uniwersytet Łotwy w Rydze)

Wypowiedź Aleksieja Zacharczenko z Moskiewskiego Uniwersytetu Pedagogicznego

foto: Marzena Kumosińska